

Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2024 – status 03.11.21

Merknader: Tiltak i kursiv ligger under ansvarsområdet til andre virksomheter enn NB. Først nevnte avdeling har internt hovedansvar for tiltak. Tiltak i grått er gjennomført. I en melding på bibliotekutvikling.no (BU) 13.5 ble det gjort kjent at strategien var forlenget til 2024.

Del I. Tiltaksliste

Formidling

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
1. Nasjonalbiblioteket skal årlig lyse ut midler til aktiv formidling, slik at folkebibliotek og fylkesbibliotek i hele landet kan skape gode tiltak for å styrke lesingen og øke utlånet av fysisk og digitalt materiale fra samlingene.	SBU	Løpende	Første utlysning høsten 2020. 135 søknader for ca. 24 millioner. Det ble tildelt 15,5 millioner kroner til over 100 formidlingstiltak. Andre utlysning hadde frist 11.10.21.
2. Nasjonalbiblioteket skal sette i gang prosjekter knyttet til oppsøkende bibliotekvirksomhet for å nå frem til nye brukergrupper/lesere, blant annet i skolen.	SBU	Løpende	Løftes fram som satsingsområde ved årlig utlysning av utviklingsmidler.
3. Nasjonalbiblioteket vil støtte tiltak som utvikler metoder for digital formidling.	SBU	Løpende	Løftes fram som satsingsområde ved årlig utlysning av utviklingsmidler.
4. Nasjonalbiblioteket skal opprette et nettsted for formidling av Nasjonalbibliotekets samling til elever i ungdomsskolen.	KI (DF)	Under arbeid	Under «tiltaks pakken» hadde skoleelever tilgang til samlingen via Feide.
5. Nasjonalbiblioteket skal utvikle nettsider for Kartsenteret som også vil inneholde opplegg skoler kan bruke i undervisning.	KI (DF)	Under arbeid	Det er laget en nettside for skolebesøk inkl. Kartsenteret: https://www.nb.no/skole/
6. Nasjonalbiblioteket skal formidle egne arrangementer gjennom en strømmetjeneste, og åpne for arrangementer fra andre bibliotek etter en redaksjonell vurdering.	KI	Under arbeid	Alle Nasjonalbibliotekets arrangementer formidles digitalt gjennom nb.no og på facebook, og som podkast.

Samarbeid og utvikling

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
7. Nasjonalbiblioteket vil lyse ut prosjekt- og utviklingsmidler for å stimulere til: - Nye måter å samarbeide på - Økt samarbeid mellom folkebibliotek og bibliotek i høyere utdanning om formidling - Eksperimenter med ulike modeller for drift og samarbeid om bibliotek og bibliotekstjenester med særlig vekt på nye fylker og sammenslåtte kommuner - Nye samarbeidsformer mellom skolebibliotek og folkebibliotek	SBU	Løpende	Årlig utlysning, første gang nyåret 2021. Det ble fordelt 15 millioner kroner til 45 utviklingsprosjekt i folkebibliotek, fag- og fylkesbibliotek.
8. <i>Utdanningsdirektoratet lyser ut tilskudd til skolebibliotek, og satsingsperioden utvides med to år; fra 2021 til 2023.</i>	<i>Utd.dir.</i>	<i>Løpende</i>	<i>Utlyst for 2021 https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/midler-kommuner/sok-om-tilskudd-til-skolebibliotek/</i>
9. Utdanningsdirektoratets og Nasjonalbibliotekets tilskudds-/prosjektmidler skal sees i sammenheng.	SBU	Løpende i perioden	Har møter og e-postutveksling om utlysningene
10. <i>Det settes av midler til vedlikehold, oppdatering og drift av Språkløyper i en tidsbegrenset periode.</i>	<i>Utd.dir.</i>	<i>Under arbeid</i>	
11. Ansvar for å hente inn statistikk om skolebibliotek skal overføres fra Nasjonalbiblioteket til Utdanningsdirektoratet.	SBU	Under arbeid	NB har sendt forslag til endring av statistikkforskriften til dep. for videre håndtering spetember 2021.
12. Nasjonalbiblioteket vil ta initiativ til en evaluering av hvilken effekt utviklingsmidlene har hatt for bibliotek i høyere utdanning.	SBU	Under arbeid	Evalueringsarbeidet satt i gang høsten 2021.

Infrastruktur

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
13. Nasjonalbiblioteket skal i hele strategiperioden arbeide for å øke omfanget av digitalt materiale som bibliotekene har tilgang til.	DF, SBU (KD, TK)	Under arbeid	Dette gjelder eget materiale og eventuelt materiale fra eksterne leverandører. Som koronatiltak ble det bevilget 20 mill. til e-bøker i folkebibliotekene.
14. Nasjonalbiblioteket skal forhandle med Kopinor om en utvidelse av Bokhylla-avtalen.	Ledelse, ØPJ	Under arbeid	Første møte den 27.9.19.
15. <i>Norsk filminstitutt skal evaluere og videreutvikle innkjøpsordningen for dataspill</i>	NFI		NB er representert i arbeidet med innkjøpsordningen
16. Nasjonalbiblioteket skal synliggjøre Det flerspråklige biblioteks generelle tilbud overfor skolebibliotekene.	SBU, TK	Under arbeid	Planlegger kampanje på nyåret 2022
17. Nasjonalbiblioteket skal tilby en dokumentert maskinleselig tilgang til sin åpent tilgjengelige digitale samling.	DF, IKT	Under arbeid	Påbegynt og publisert i versjon 1, api.nb.no.
18. <i>Norsk kulturråd skal etablere et pilotprosjekt for skolebibliotek i innkjøpsordningene.</i>	Kultur-rådet	Gjennomført	Pressemelding 30.9: https://www.kulturradet.no/litteratur/vis-artikkel/-/naer-200-skolebiblioteker-kan-bli-omfattet-av-innkjopsordningene-for-litteratur
19. Nasjonalbiblioteket skal, i samarbeid med Unit og høyere utdanningsinstitusjonene, bidra til å sikre tilgang til de store trykte utenlandske tidsskriftsamlingene som finnes i norske bibliotek i høyere utdanning.	TK	Under arbeid	Bygger på prosjektet SOFT (Sentral oppbevaring – felles tjenester) (2013). Avklaring om håndtering av tidsskriftsamlingene i løpet av 2022.
20. Nasjonalbiblioteket skal, i samarbeid med Unit og høyere utdanningsinstitusjonene, sikre bevaring og tilgang til dokument og metadata som inngår i Nasjonalt vitenarkiv	TK, (IKT, FF)	Under arbeid	NB er i dialog med Unit om dette, og det vil inngå i arbeidet med mottaksløypene for digital pliktavlevering i 2022.
21. Nasjonalbiblioteket skal i samarbeid med Unit etablere en nasjonal metadatabrønn som sikrer én autorisert kilde til metadata for norske bibliotek, og som muliggjør gjenbruk av metadata både mellom bibliotekene og mellom bibliotekene og andre aktører.	TK IKT SBU	Under arbeid	RFI er produsert og sendt ut.

22. Nasjonalbiblioteket skal i samarbeid med Unit bidra til at Felles autoritetsregister blir implementert i de ulike biblioteksystemene i Norge, og utvides til å inkludere flere autoritetstyper.	TK (IKT)	Ikke påbegynt	Skal sees i sammenheng med implementering av metadatabrønner.
23. Nasjonalbiblioteket skal videreutvikle Nasjonalt lånekort.	TK (SBU, DF)	Under arbeid	Hatt samtale med Biblioteksystemer om eventuell endring. Har laget digital tilgang mars 2020. Sak på rådsmøtet 21.oktober 2020. Det er laget et sett med brukerhistorier basert på kunnskap i Nasjonalbiblioteket og innspill fra representanter fra bibliotek. Nasjonalbiblioteket får nå gjort en prisvurdering på utvikling av ny versjon basert på disse brukerhistoriene. Det skal også gjennomføres en mindre utsjekk konsekvenser av noen av brukerhistoriene for biblioteksystemene.
24. Nasjonalbiblioteket skal i samarbeid med fylkeskommunene arrangere seminarer og konferanser som gir kunnskap om og opplæring i bruken av nasjonale bibliotekstjenester.	SBU	Løpende	Løpende kontakt med fylkesbibliotekene og enkelt bibliotek om dette.
25. Nasjonalbiblioteket vil styrke bibliotekutvikling.no som en faglig ressurs for bibliotekansatte.	SBU (DF)	Løpende	Innleveringsportal for søknader- og statistikk er tatt i bruk. Ny statistikkpresentasjon tatt i bruk. Prosjektbanken er fornyet. Det er laget og bestilt flere kompetansehevende kurs.

Del II. Tiltak som omtales i teksten, men ikke løftes fram i tiltakslisten

1. Regjeringens bibliotekpolitikk

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
«Samtidig med bibliotekstrategien legges det frem en dataspillstrategi, der bibliotekene skal løftes frem som sentrale for formidling og spredning av norske dataspill» (s. 9): <i>(Dataspillstrategien: «Norsk filminstitutt og Nasjonalbiblioteket skal samarbeide om å legge til rette for deling av kunnskap og erfaringer om formidling av dataspill i bibliotekene».)</i>	SBU	Under arbeid	Seminar om spill i bibliotek den 3.9.20. Fått laget og lagt ut eget nettkurs om spillformidling bibliotekutvikling.no
«Barn og unge som målgruppe er særlig viktig for denne regjeringen, og bibliotekstrategien bør derfor sees i sammenheng med arbeidet med en ny barne- og ungdomskulturmelding.» (s. 8)	SBU	Gjennomført	KD la fram Stortingsmeldingen 19.03.2021. Komitebehandlet 25.05.2021. NB leverte innspill til kapittelet om litteratur og bibliotek.
«Likeledes har regjeringen lagt frem strategi for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse for perioden 2020–2030, som gir noen føringer for hvordan offentlige tjenester skal koordineres og utvikles. Dette vil også gjelde bibliotekenes tjeneste.» (s. 8)	SBU	Under arbeid	Innebærer bl.a. oppfølging av strategien. Handler også om jobbing med NLBs tjenester. Har møter med NLB.
«Bibliotekstrategien bør også sees i sammenheng med regjeringens strategi for digitalisering av offentlig sektor, der bibliotekenes bidrag for å løfte den digitale kompetansen i befolkningen er fremhevet....Nasjonalbiblioteket vil fortsatt være en sentral aktør som et kompetanse- og ressurscenter, i samarbeid med fylkesbibliotekene, for å nå disse målene.» (s. 8)	SBU	Løpende	Innebærer bl.a. oppfølging mot KMD og aktuelle underliggende virksomheter/direktorat. Lagt ut utlysning om midler til digital kompetanseheving fra KMD den 28.9.20 Leverte innspill på KMDs innspillsmøte om ny strategi "Digital hele livet" den 25.5.21 Strategien ble lagt fram september 2021 https://bibliotekutvikling.no/2021/09/17/digital-hele-livet/

2. Sammendrag og tiltaksliste

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
«Nasjonalbiblioteket vil opprette et strategisk råd med representanter for ulike bibliotek for å ha en formalisert dialog med bibliotekfeltet, og sikre at strategien blir fulgt opp i tråd med bibliotekenes situasjon og behov.» (s. 10)	SBU	Gjennomført	Nytt råd er valgt, møter 18.6.20, 21.10.20, 01.06.21.

3. Biblioteklandskapet

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
«Kulturrådet gjennomførte viktige endringer i innkjøpsordningene i 2015. Det pågår nå et større utredningsprosjekt for å få kunnskap om hvordan ordningene fungerer etter endringene...Utredningen vil leveres mot slutten av 2019 og vil kunne gi grunnlag for å vurdere ytterligere endringer i innkjøpsordningene.» (s. 16)	SBU	Gjennomført	

4. Formidling

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
«Etableringen av Nasjonalbibliotekets prosjektbank gir bibliotekene anledning til å finne inspirasjon og erfaringer fra andre biblioteks prosjekter.» (s. 22)	SBU (DF)	Under arbeid	Ny versjon av prosjektbanken er ute oktober 2020
«Norsk filminstitutt deler ut tilskudd til filmarrangementer som retter seg mot et allment publikum. Norsk filminstitutt skal, i tråd med regjeringens dataspillstrategi for 2020–2022, utvide ordningen til å også inkludere formidling av dataspill.» (s. 22)	NFI		NFI har lansert <i>Pilotprosjekt - kurs og arrangement i bibliotek</i> https://www.nfi.no/sok-tilskudd/kompetansehevende-tiltak/pilotprosjekt-kurs-og-arrangement-i-bibliotek
«Nasjonalbiblioteket skal bidra til at bibliotek og formidlere kjenner til og bruker NLBs tilbud i møte med alle brukere som har rett til det, og spesielt i møte med skoleelever. Det er også viktig at bibliotek i høyere utdanning kjenner til og formidler NLBs tilbud til studenter i målgruppen.» (s. 23)	SBU	Løpende	Innebærer bl.a. oppfølging mot NLB. Må lages plan for oppfølging.

5. Samarbeid og utvikling

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
«Nasjonalbiblioteket og fylkeskommunene kan sammen legge til rette for at utviklingsmidlene i større grad møter behovet for utvikling av de minste folkebibliotekene. Nasjonalbiblioteket skal sørge for at erfaringene evalueres.» (s. 29)	SBU	Løpende	Drøftes med fylkesbibliotekene.
«Det er viktig at bibliotekene utnytter mulighetene i stimuleringsmidler fra andre statlige aktører til å styrke lokalt samarbeid. ...midlene knyttet til strategien mot barnefattigdom...midler knyttet til Digihjelpen...midler til filmformidling...Kulturrådets EØS-midler.» (s. 29)	SBU	Løpende	Innebærer saksbehandling, koordinering og informasjonsvirksomhet.

<p>«Ved tildeling av midler til kommuner som har søkt om tilskudd til prosjekter, legger Utdanningsdirektoratet bl.a. vekt på om kommunen har en plan for skolebibliotek som en del av opplæringen og om de kan relatere prosjektet til denne planen. I både 2018 og 2019 fikk 27 kommuner tildelt midler. Tiltaket vil bli evaluert for å se om styrkingen har gitt elevene bedre tilgang til skolebiblioteket.» (s. 30)</p>	<p>Utd.dir.</p>		
---	-----------------	--	--

6. Infrastruktur

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
<p>«Nasjonalbiblioteket vil i strategiperioden 2020–2023 foreta en evaluering av nåværende modell for e-bøker.» (s. 34)</p>	<p>SBU</p>	<p>Under arbeid</p>	<p>NB hadde oppstartmøte med Rambøll 12.10. Blir lagt fram januar 2022</p>
<p>«Nasjonalbiblioteket vil kartlegge hva som er tilgjengelig i folkebibliotekene gjennom blant annet nb.no, Kulturrådets innkjøpsordning, modell for innkjøp av e-bøker og lydbøker, NLBs materiale, og gjøre en analyse av behovet ut over dette. Dersom det avdekkes slike behov, skal Nasjonalbiblioteket vurdere å ta en koordinerende rolle for å bidra til å dekke dette behovet.» (s. 34)</p>	<p>SBU</p>	<p>Under arbeid</p>	<p>Har støttet Digin prosjektet som kartlegger deler av materiale. Har satt i gang evaluering av e-bok og lydbok modellene.</p>
<p>«Avistjenesten skal utvides» (s. 34)</p>	<p>TK (KD, DF)</p>	<p>Under arbeid</p>	<p>A-media avtalen lansert, økt kapasitet på avisdigitalisering.</p>
<p>«Nasjonalbibliotekets tjeneste nb.no skal styrkes med kringkasting og musikk.» (s. 35)</p>	<p>DF (DBU, IKT FF, TK)</p>	<p>Under arbeid</p>	<p>78-plater er lansert og avtale med Tono sikrer tilgang for folk. Pliktavlevert musikk fra én aggregator er tilgjengelig.</p>
<p>«Nasjonalbiblioteket skal videreutvikle Biblioteksøk slik at brukerne får én inngang inn til bibliotekenes materiale, både det fysiske og digitale. Brukerne skal få mulighet til å bestille lån og få tilgang til de digitale samlingene... Tjenesten vil også utvides slik at filmene som vises i Norsk filminstitutts tjeneste Filmbib fremgår i søket.» (s. 35-36)</p>	<p>TK (SBU, DF)</p>	<p>Under arbeid</p>	<p>Fortløpende forbedring av eksisterende tjeneste. Arbeid med ny versjon vil igangsettes etter at metadatabrønnen er på plass.</p>

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
«Datasettet som ligger til grunn for Biblioteksøk skal gjøres tilgjengelig i maskinleselig form slik at det kan utnyttes i lokale tjenester som bibliotekene ønsker å utvikle.» (s. 36)	TK (DF)	Ikke påbegynt	Venter på ny versjon
I strategiperioden vil tilbudet til grunn- og videregående skole utvides. Dette ved å bygge opp en samling med klassesett til utlån, som et supplement til de eksisterende klassesettsamlingene.» (s. 38)	TK, SBU	Under arbeid	Etter en intern utredning er dette satt på vent.
«Et nytt kompetanseområde er språkkafeer, der DFB ved Nasjonalbiblioteket er i ferd med å etablere seg som en veileder for bibliotek som ønsker å arrangere dette.» (s. 38)	SBU, TK	Gjennomført	Er etablert, viktig å markedsføre som tilbud/tjeneste.
«I tiden fremover skal DFB også tilby e-bøker og e-lydbøker som et supplement til den trykte boken på noen språk. På dette området er det erfaring og lærdom å hente fra pilotprosjektet Verdensbiblioteket, som ble avsluttet våren 2019.» (s. 38)	TK (SBU)	Under arbeid	Norsk deltakelse i VB fortsetter ut strategiperioden. VB bør deretter evalueres med tanke på veien videre.
«NB noter er Nasjonalbibliotekets publiseringstjeneste for norsk samtidsmusikk som ikke er utgitt på forlag...Det er behov for å oppgradere løsningen, blant annet med å tilrettelegge for kjøp og betaling over nett.» (s. 39)	DF (DBU, FF)	Gjennomført	Tjenesten er lansert - med kjøp og betaling over nett.
«Nasjonalbiblioteket vil arbeide med å utvikle tjenester basert på kunstig intelligens (KI) som kan bidra til formidling av det digitale biblioteket og bibliotekenes samlinger.» (s. 39)		Under arbeid	nb.no/maken er ute i betaversjon. Dette er en AI-tjeneste som finner lignende objekter (bøker og bilder) Skal brukertestes q2/q3
«Et viktig grep i Nasjonal bibliotekstrategi 2015–2018 var at Nasjonalbiblioteket skulle gi fri tilgang til bibliografiske data i riktig kvalitet for alle bibliotek...Denne ordningen videreføres, og Nasjonalbiblioteket vil vurdere muligheten og behovet for å utvide ordningen med fri metadata til andre materialtyper, som for eksempel film og musikk. Bibliotekene har etterspurt tilgang til metadata for utenlandsk materiale. Nasjonalbiblioteket vil i	TK	Under arbeid	Må ses i sammenheng med tiltak 21. Fra november 2020 er Biblioteksentralen Nasjonalbibliotekets leverandør av metadata. Avtalen gjelder i første omgang for ett år, men med mulighet til forlengelse.

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
strategiperioden søke å finne gode løsninger for hvordan dette kan inngå i leveransen.» (s. 41)			
«Alle metadata som Nasjonalbiblioteket produserer, er åpent og gratis tilgjengelig. I strategiperioden skal dataene gjøres tilgjengelig som lenkede data. I tillegg skal bibliotekene fortsatt få tilgang til data i dagens utvekslingsformat, MARC 21, for å sikre at alle eksisterende tjenester og system fungerer godt.» (s. 41)	TK	Under arbeid	Se også tiltak 21.
«Mange fag- og forskningsbibliotek tilrettelegger forskningsdata for deling og gjenbruk....Brukerne ønsker tilgang til ulike typer ressurser på samme sted. Det forutsetter at biblioteksektoren har en helhetlig tilnærming og utvikler gode fellesløsninger. Sentralt i en felles infrastruktur er derfor et felles begrepsapparat, åpen tilgang til data og metadata og felles autoritetsregistre...For å oppnå dette må Nasjonalbiblioteket og Unit koordinere og samarbeide med biblioteksektoren.» (s. 42)	TK, (SBU)	Ikke påbegynt	Innebærer kontakt og oppfølging mot UH-bibliotekene og UNIT.
«Nasjonalbiblioteket vil legge til rette for både kompetanseheving og kompetansedeling mellom bibliotek gjennom å arrangere faglige konferanser og seminarer, som også vil strømmes på nb.no eller bibliotekutvikling.no.» (s. 43)	SBU (DF, KI)	Løpende	
«Nasjonalbiblioteket har kurs- og kompetanseutviklingstilbud for sine fagområder og har jevnlig kurs og informasjon om tjenestene de tilbyr. For at tjenestene Nasjonalbiblioteket har utviklet skal bli brukt, er det viktig å spre kunnskap om de muligheter og kilder Nasjonalbiblioteket kan tilby.» (s. 44)	SBU (DF)	Løpende	
«Det åpnes for at Nasjonalbiblioteket kan være i dialog med spesifikke fagmiljø som kan bruke e-læringsportalen på bibliotekutvikling.no som en ressurs for bibliotekene, ved for	SBU	Løpende	

Tiltak	Ansvar	Status	Kommentar
eksempel å lage en portefølje med spissede kurs for spesifikke deler av biblioteksektoren.» (s. 45)			

SBU – Sekretariat for bibliotekutvikling

DF - Digital formidling

KD - Kulturarvsdigitalisering

IKT - IKT

TK – Tilvekst og kunnskapsorganisering

ØPJ – Økonomi, personal og juss

KI – Kulturformidling og informasjon

FF – Fag og forskning

NFI – Norsk filminstutt